

ցած է Պարսկական բառերով . իսկ արևմտեան և հիւսիսային ցեղերու մէջ առատութեամբ կան արար , Թուրք-Թաթարական բառերէ նախագատութիւններ : Քանի մը գաւառներու մէջ Ասորական բառերը բազմաթիւ են : Անդրկովկասի մէջ Քիւրդեր կը գործածեն ռուսական գրոյցներէ բացատրութիւններ : Զազան որ կը խօսին Մուշի և Բայուի մէջ , բաւական նմանութիւն կընծայէ Կովկասեան Օսեալիներու Գաւառաբարբառին հետ :

Lerchէն յետոյ , Քիւրդ բարբառը կը բաժանուի երեք բարբառի , մէկը Գրումանջի՝ կը խօսուի Մուսուլի արևմուտքը՝ բոլոր ցեղերու մէջ :

Քանի մը ժողովրդական երգեր որոնք կը գովասանեն լեռները , գետերը , հերոսները , առանց բանաստեղծական երկար զարգացման՝ բայց խոր զգացումով , ասով համառօտակի ի յայտ կու գայ սկզբնական գրականութիւնը . Ամբրիկեան միսիօնէրները ատոնց վրայ աւելցուցեր են Աստուածաշունչի և քանի մը կրօնական գրուածներու թարգմանութիւնը . Քիւրդերը յատուկ գիր չունենալով , կը գործածեն արաբական այբենարանը , որ իրենց դրացի Պարսիկներն են յարմարցուցեր :»

Ա . իսպատրեան Կարնոյ «Յառաջ» թերթի 2 համարին մէջ Քիւրդ լեզուի մասին Շէրիֆ-Պան Պիթլիսի Քիւրդ ժամանակագրէն հետեւեալ կտորը առաջ կը բերէ , որ կընայ պարզաբանութիւնը դառնալ Քիւրդ լեզուաբարբառին :

(Շէրիֆ-Պան Պիթլիսի 1542-1547) Քիւրդերէնը կը բաժնէ չորս գլխաւոր ճիւղի կամ բարբառի՝ ընդարձակ իմաստովն առած . այն է Կուրմանջի , Լուռի , Կիճուրի , և Գուրանի : Lerch գիտունը ասոր կ'աւելցնէ նաև Զազան , որ կը խօսուի Արածանիի հոսանքին վրայ Բայուի չուրջը ընակող Քիւրդ ցեղէ :

Զազա բարբառին կը վերաբերի նաև Տումիկ կոչուած ցեղի լեզուն , այսպէս ուրեմն Քիւրդերէնը կ'ունենայ հինգ գլխաւոր բարբառ , թէպէտ ատոնցմէ իւրաքանչիւրն ալ ունի իր երկրորդական գաւառաբարբառները :